

DE VLOERZERKEN VAN JAN EN CHRISTIAEN DE PLAET IN DE SINT-GILLISKERK TE BRUGGE

J. LAVAERT en R. VAN BELLE

Inleiding

De Sint-Gilliskerk is, zowel bij het toeristisch publiek als bij de geschiedschrijvers van Brugge, een weinig gekende kerk gebleven. Het boek van E. Rembry : «De bekende pastors van Sint-Gillis», met een schat aan gegevens over het kerkgebouw, het kerkelijk en parochiaal leven, heeft daar weinig aan veranderd¹. De bijdrage die wij hier aanbieden wil wat meer licht werpen op een schijnbaar anonieme vloerzerk². Wij steunen hierbij vooral op de twee beste grafmonumentenkenners van de Sint-Gilliskerk : E. Rembry³ en J. Weale⁴. Ook de cartularia van de

1. E. REMBRY, *De bekende Pastors van Sint-Gillis te Brugge, 1311-1896*, Brugge, 1890-1896 ; Verder geciteerd als BPSG.

2. V. VERMEERSCH, *Grafmonumenten te Brugge voor 1578*, Brugge 1976 dl. 3, nr. 575. Verder geciteerd als GMB.

3. Rembry geeft zeer veel informatie over de grafmonumenten van Sint-Gillis. Op een zestigtal plaatsen bespreekt hij grafmonumenten en grafschriften. Hij is ook zeer vertrouwd met het cartularium (nr. 27 R.A.B. Kerkarchief Sint-Gillis). Hij kent de uitgaven van Gaillard en Beaucourt, citeert uit De Molo en uit HS 17 (Gailliaert - Damhoudere). Op blz. 576, nota 1, noteert hij : «Tijdens de werken, (het verlagen van de kerkvloer) hebben wij, dag per dag, nota gehouden van al de vondsten die eenig belang opleverden...».

4. J. WEALE, *Comptes de la fabrique de l'église de Saint-Gilles à Bruges*, in *La Flandre*, DL. I, 1867-1868, blz. 119-131 en 346-376.

kerk en van de dis leverden interessante bijzonderheden op. Dit artikel betekent dan ook een aanvulling op «Grafmonumenten te Brugge vóór 1578, deel 3, nr. 575 van de hand van V. Vermeersch.

I. De vloerzerk van Christiaen de Plaet (Zie afb. 1).

De zerk bevindt zich onder de trap van de preekstoel en heeft de volgende afmetingen : hoogte 198 cm en breedte 111 cm⁵. De omlijsting met tekstband in spaartechniek uitgewerkt, heeft op de vier hoeken de symbolen van de vier evangelisten, gevat in gepunte vierlobben. De twee lange zijden zijn onderbroken door twee gepunte vierlobben, waarin links het volle wapen van Christiaen de Plaet gevat is en rechts het wapen van zijn echtgenote, Jaacquemijne de Grootte⁶. Heraldisch kunnen wij deze als volgt beschrijven. Christiaen de Plaet : op een veld van azuur een keper van zilver beladen met een klaverblad van sabel ; de keper is vergezeld van twee zespuntige sterren van zilver in het schildhoofd en van een zilveren wassenaar aan de punt. Jaacquemijne de Grootte : gedeeld schild, 1 zoals boven, 2 op een veld van sabel, drie breedarmige kruisen 2 en 1 van goud, met in het hart een bel van goud. De tekstband is zeer moeilijk leesbaar, niet alleen omwille van de sleet, maar ook omwille van het sterk versierde gotisch letterschrift.

Een deel van de tekst, namelijk de bovenzijde en de bovenkant van de linkerlangszijde is volledig afgesleten. In een nisvormige renaissance-omlijsting is een vrouwelijke lijkwadefiguur afgebeeld in liggende en staande houding. De lijkwade fungeert achter het hoofd als hoofdkussen, draait rond het naakte lichaam en valt

5. J. WEALE, a.w., p. 122 nota 7, geeft lichtjes afwijkende afmetingen : 200 x 114. Hij moet inderdaad oorspronkelijk breder geweest zijn dan 111 cm. Hij werd langs de linkerzijde ingekort. GMB dl. 3, nr. 474, blz. 653 geeft volledig verkeerde afmetingen, nl.: 240 x 140.

6. Afbeelding van het wapen van Christiaen de Plaet en echtgenote op de zerk (Zie afbeelding 1) en in HS 1654 f° 176 v° en HS 449, dl 3 blz. 121. Beschrijving bij J. Weale, a.w. blz. 122, nota 7. Hij spreekt echter van een zilveren bel en 3 zilveren kruisen zoals afgebeeld in HS 449 terwijl HS 1654 (Gillaert - Damhoudere - Kerckhof) een gouden bel en drie gouden kruisen vermeldt. Zie f° 176 v°.

Vloerzerk van Christiaan de Plaet (†1490) en echtgenote (†1481), in de Sint-Gilliskerk.
(Wrijfprent van R. Van Belle, 1972).

neer achter de voeten. De vrouw draagt een muts op het hoofd. Zij houdt de ogen geopend, maar naar beneden gewend. Haar handen rusten op haar lenden, op de lijkwade. Haar voeten zijn naar buiten gekeerd. Zij staat op een tegelvloer. Voor de borst van de vrouwelijke lijkwadefiguur is een rechthoekige cartouche aangebracht, waarvan de letters bijna volledig zijn uitgewist.

Enkele letterbeentjes zijn nog zichtbaar. Het zijn waarschijnlijk geen gotische lettertekens maar romeinse kapitalen. Bij nader toezien is het middenveld van de zerk alleen binnen deze rechthoekige tekstband diep uitgesleten. Het lijkt erop dat men de tekst opzettelijk heeft uitgewist.

De lijkwadefiguur zelf en de renaissance-omlijsting zijn zeer goed bewaard. De omlijsting valt op door zijn uitbundige versiering o.a. voluten en balusterkolommen met twee sierlijke dolfijnen. Wat deze zerk ook kenmerkt, is het verschil in stijl: gotisch voor de tekstband en renaissancistisch voor de figuratie en versiering.

Lijkwadefiguren blijken in Brugge een groot succes te hebben gekend⁷. De oudst bewaarde afbeelding is deze van Wouter Copman († 1387). Tussen 1387 en 1577 tellen wij, in het reeds geciteerde werk van Dr. V. Vermeersch, 16 afbeeldingen of vermeldingen van dit iconografisch motief, uitgevoerd op koper, vlakke zerken of laag reliëf⁸.

Wat onmiddellijk opvalt is de evolutie in de afbeelding van het iconografisch motief. Tot ca. 1500 ligt het aksent op de lijkwade zelf; van de afgestorvene is amper een klein deeltje van het gezicht te zien. Bij de overgang van gotiek naar renaissance grijpt een kentering plaats. De mens wordt centraal gesteld. Het lichaam van de afgestorvene wordt nu geheel zichtbaar⁹. De lijkwade doet enkel dienst als lendendoek. Verrassend is de gelijkensis in stijl met een mannelijke lijkwadefiguur uit het Sint-

7. GMB, dl. I, blz. 152.

8. GMB, dl. II en III nrs. 87, 110, 137, 156, 202, 286, 386, 422, 423, 453, 526, 535, 553, 556, 576, 622.

9. Een uitzondering hierop vormt GMB, dl. III nr. 622 waar de lijkwadefiguren in de geest van de gotiek zijn opgevat.

Janshospitaal te Damme¹⁰ en de lijkwadefiguur van Joos de Clerc († 1544)¹¹.

Deze figuren schijnen in eenzelfde Brugs (?) familieatelier (?) te zijn ontstaan¹².

II. De identificatie van de zerk.

Gezien de sleet en het moeilijk leesbaar gotisch schrift was het niet mogelijk het grafschrift voldoende te ontcijferen. Daarom zochten wij eerst naar gegevens over deze zerk in publicaties over de Sint-Gilliskerk en in de grafschriftenverzamelingen. GMB geeft alleen een grafische bron, de fotografische inventaris van het A.C.L.¹³. Rembry wordt niet vermeld. Nochtans leverde deze auteur de sleutel voor de identificatie van de zerk¹⁴.

Wij lezen in BPSG : «... tot in 1823, tijdstip van het hervloeren der hoogkerk, lagen daar twee grote zerken in blauwen arduin¹⁵, te weten van de broeders Joannes en Christiaan de Plaet en hunne huisvrouwen. De afstammelingen van Chr. de Plaet¹⁶ lieten alsdan de opschriften van beide zerken kappen op den witten marmeren steen die hunne plaats heeft ingenomen. De oude zerk van Ch. de Plaet is nog in wezen en ligt onder de trap van de preekstoel».

10. L. DE VliegHER, *Kunstraprimonium van West-Vlaanderen*, deel V, Damme, Tielt. Utrecht, 1971, p. 113 ; afb. 223.

Deze zerk herdenkt drie hospitaalzusters.

11. GMB, dl. III nr. 553, pl. 309.

12. Verder zijn er veel gemeenschappelijke stijkenmerken aan te wijzen met de volgende zerken. GMB, nr. 422, 423 en nog meer met de zerk van Josine Coene († 1550), GMB, dl. III nr. 572 ; o.a. de gelaatsweergave, evangelistensymbolen, uitsnijding van de wapenschilden.

13. A. JANSSENS DE BISTHOVEN, *Aanwijzende fotografische inventaris van de drie rechterlijke kantons Brugge*, Antwerpen, 1965 blz. 126.

14. BPSG, blz. 160 nota 4.

15. HS. 17, 1854, 449 en 606 spreken van een witte steen met koper voor Jan de Plaet.

16. De familie de Plaet was blijkbaar nog goed gekend in 1824, tijdstip van het hervloeren van de kerk en opmaken van de provinciale inventaris.

In : Een westvlaamse inventaris uit 1824¹⁷ lezen wij onder nr. 31 (inventaris Sint-Gilliskerk), «eenen merkwaardigen grafsteen die in het korte de geheugenis bevat van al oude zerken die in het vernieuwen van de kerkvloer, beschadigt zijnde, niet meer hebben kunnen geplaatst worden». Dit betekent dus dat de zerk van Christiaan de Plaet verwijderd werd in 1823 bij het vloeren van de bovenkerk. In 1872 of kort daarop werd hij opnieuw ingelegd in de nieuwe vloer van de benedenkerk op de plaats waar de preekstoel moest komen. Sedertdien veranderde de preekstoel niet meer van plaats en werden er ook geen wijzigingen meer aangebracht aan de vloer zodat wij zeker zijn dat het hier gaat om de zerk van Christiaan de Plaet. Dit wordt ook nog bevestigd door J. Weale. In *La Flandre* T I 1867 - 68 beschrijft hij de zerk en de wapens. Hij zag hem vóór 1868. In 1872 werd hij opnieuw gebruikt.

Waar lag hij in de periode van 1823 tot 1872 ? Waarschijnlijk in dezelfde benedenkerk, maar op een andere plaats. Het is niet uitgesloten dat J. Weale, Duclos en andere geestverwanten door hun akties voor het herwaarderen van grafmonumenten, mede aan de basis lagen van het herleggen van verschillende zerken op meer beschermde plaatsen tijdens het hervloeren van de benedenkerk in 1872¹⁸.

III. Reconstructie van het grafschrift op de vloerzerk.

Nu wij de vloerzerk voldoende geïdentificeerd hebben kunnen wij de grafschriftenverzamelingen naslaan en het grafschrift reconstrueren door vergelijking met de gedeeltelijk zichtbare tekst op de zerk.

A. De getuigenissen van de grafschriftenverzamelingen¹⁹.

17. L. DE VliegHER, *Een westvlaamse inventaris uit 1824*, in *Bulletin van de koninklijke commissie voor Monumenten en Landschappen*, XVI (1965-1966) en XVII (1967-1968) ; overdruk van de Gidsenbond, Brugge, 1968 blz. 24.

18. *Bulletin de la Gilde de St.-Thomas et St.-Luc* ; 1874-1876 - 10e sessie. 1 september 1875, blz. 33 en 34.

19. Wij vermelden bij de reeks getuigenissen ook de Westvlaamse inventaris uit 1824 omdat deze voor het eerst een uitdrukkelijke belangstelling vertoont voor grafmonumenten en grafschriften.

1. Handschrift 17 Gaillaert - Damhoudere, 1562-1603, f° 79 v^o20 :

«Op die noordtzijde onder een blauwen zarck licht Christiaen Plaet fs Jacob die starf 1490 den... ende was int clooster ten Duijnen begraven ende Joncvrauwe Jaecquemijne fa Jacob de Groote zijn wijf starf 1481 den XXen september».

2. Handschrift 1654 Gaillaert - Damhoudere, met aanvullingen door J.A. Kerckhof²¹. Geeft de tekst van Gillaert - Damhoudere letterlijk weer. Een later schrift (Kerckhof) corrigeert deze tekst en voegt er de afbeeldingen bij der wapens van de Plaet en de Groote met een gedetailleerde beschrijving ervan.

3. Handschrift de Hooghe - Van Laerebeke 1698/1707 - 1789, dl. 3, blz. 121²² :

«op een blauwe steen teghen de voorgaende Sepulture van Christiaen De Plaet fs Jacops die starf in 't jaer 1490 ende was begraven int' klooster te Dune, hier licht Joncvr Jacquemijne S' groote fa Jacops christiaens wijf was starf a^o 1481 den 20n dagh in September».

4. Handschrift 606, blz. 114²³. Is een copie van HS 449 met lettervariante : P van Jacops wordt b.

5. Handschrift Gaillard. Rond 1860 deel II f° 13²⁴.
«op eenen blauwen steen tegen den voorgaenden

20. *Superscriptien ende momorien van alle de tomben, sepulturen ende epitaphien...* cornelis Gaillaert, 1562... Jacques de Damhoudere,... 1603. Geciteerd als HS 17, (Brugge Bisschoppelijk archief).

21. *Superscriptien ende memorien van alle de tomben, sepulturen ende epitaphien ...* Cornelis Gaillaert, 1562 ... Jacques de Damhouder, 1603. De correcties, aanvullingen en heraldische gegevens van de hand van J.A. Kerckhof geven de indruk van volledigheid, zeker wat betreft de St.-Gilliskerk. Heel waarschijnlijk te dateren rond 1677. Zie f° 176 r° en 176v°, na HS 449 de belangrijkste grafchriften-verzameling met betrekking tot de Sint-Gilliskerk.

22. *Verzamelinghe van alle de sepulturen, epitahien... binnen de stad van Brugghe...* 1698/1707. Ignace de Hooghe... Matt. Van Laerebeke, 1789. Geciteerd als HS 449, (Brugge, Stadsbibliotheek).

23. *Inscriptions funéraires de S. Jacques, S. Gilles...* veiling Tavernier Antwerpen 1929. Geciteerd als HS 606, (Brugge, Stadsbibliotheek).

24. *Grafchriften van Vlaenderen*, bijeenverzameld door J. Gaillard 19e eeuw. (Ca. 1860). Geciteerd als HS Gaillard, (Brugge Rijksarchief).

Spulture van Christiaen De Plaet fs jacops die starf in't jaer 1490 ende was begraven in klooster te Dune, hier light joncvr jacquemine s' grootte fa jacops, christiaens wijf was, starf a^o 1481 den 20n dagh in september».

6. Een Westvlaamse inventaris uit 1824 (geeft de tekst weer die in die tijd op de nieuwe grafplaat wed gebeiteld).

«Sepulture van d'Heer Christiaen De Plaet fil. Jacops die starf in het jaar 1490 ende was begraven in het clooster ten Duijne. Hier ligt jonv. Jacquemine De Groote fa Jacops Christiaens wijf was. Starf anno 1481 den 20 dag in september ; (volgt de tekst van Jan De Plaet).

B. Het grafschrift zoals het tot op heden bewaard is en te lezen is op de zerk.

«Septēber Sepulture vā Xpistiaen de / plaet fs Jacops die starf int Jaer M IIII^c ende w.. b.... / ne Sgroote fa Jacops Xpiaen wijf was starf a^o LXXXI dē XXn dach in /».

Bepaalde letters zijn zo verweerd dat slechts na raadpleging van de grafschriftenverzamelingen de betekenis duidelijk wordt. Dit geldt vooral voor de eerste zin. De woorden en letterfs die niet meer zichtbaar zijn werden niet opgenomen.

C. Rconstructie van het volledige grafschrift.

1. Septe(m)ber Sepulture va(n) Xpistiaen de

2a.plaet f(iliu)s Jacops die starf int jaer

b.M IIII^c XC ende was begraven int clooster

3.ten Duijnen Hier licht joncvr(ouwe)

4a. Jaecquemijne Sgroote f(ili)a Jacops Xpi(sti)aen(s)

b. wijf was starf a^o L XXX I de(n) XXn dach in (zie nr 1).

D. Opmerkingen :

1. HS 17 geeft geen letterlijke weergave van het grafschrift. Plaatsaanduiding, aard van de drager en grafschrift worden in één zin samengebracht.

Daardoor vervalt het woord «sepulture van» en wordt vervangen door «... licht».

HS 449 splitst plaatsaanduiding en aard van de drager en geeft het grafschrift dan ook juister weer : «sepulture van...».

2. HS 17 vergeet het woordje «de» en schrijft Christiaen Plaet in plaats van de Plaet. Een vergetelheid van Gailliaert-Dam-

houdere of van zijn copist ?

3. HS 17 laat ruimte open om de datum van afsterven in te vullen.

Nu bemerken wij dat dag en maand ook op het grafscript op de zerk zelf ook niet ingevuld is. De verklaring daarvoor vinden wij in het volgende zinnetje, «... ende was begraven int clooster ten Duijnen». Men vond het blijkbaar belangrijker te verwijzen naar zijn feitelijke begraafplaats dan dag en maand van afsterven in te vullen²⁵.

4. HS 449, 606 en HS Gaillard geven ook de wapens der echtgenoten. De twee laatstgenoemde steunen op HS 449, dat echter twee volle wapens weergeeft.

In het wapen van Christiaen de Plaet tekent HS 449 een zes-puntige ster. Dit is onjuist. Het moet een klaverblad van drie zijn²⁶.

En in plaats van het volle wapen de Groote moet men eigenlijk het gedeelde wapen de Plaet - de Groote lezen.

5. De tekst van de inventaris uit 1824 is met lichte wijzigingen getrouw weergegeven.

6. Het grafscript moet in éénmaal gegraveerd zijn. Het sterfjaar van de vrouw wordt immers verkort weergegeven zonder duizend- of honderdtal. Deze datum is alleen te begrijpen wanneer men verder leest tot aan het sterfjaar van Christiaen de Plaet, 1490. We besluiten daaruit dat de zerk gemaakt werd na de dood van Christiaen de Plaet, zeker niet vroeger.

IV. Datering van de vloerzerk.

De studie van het grafscript levert ons de datum op van 1490. De vergelijking van de lijkwadefiguur met afbeeldingen te Damme (de drie hospitaalzusters) (Afb. 2) en in het boek GMB nr 553 (Joos de Clerc) levert ons een datum op rond 1540. De renaissanceafbeelding en vooral de omlijsting van onze vloerzerk

25. «begraven ten Duijnen» ; dit betekent volgens een westvlaamse inventaris uit 1842, de abdij van Spermalie. Deze was in het jaar 1490 de refuge van de Duinenabdij van Koksijde.

26. Zie afb. 1.

Lijkwadefiguur van drie hospitaalzusters uit het St.-Janshospitaal te Damme.
(Wrijfprent R. Van Belle 1972).

worden door Dr. V. Vermeersch ten vroegste gedateerd in het derde kwartaal van de 16e eeuw, dus tussen 1550 - 1575²⁷. Wordt de auteur hier niet misleid door de foutief gelezen datum van 1581 ?

Wat betreft de datering kunnen dus verscheidene hypothesen uitgewerkt worden.

1. Wij houden ons aan de datum van 1490 als tijdstip van vervaardiging van het kunstwerk, of enkele jaren na de dood van Christiaen de Plaet.

Dan zou onze zerk een vroege voorloper zijn van de renaissance-ornementiek in de brugse funeraire kunst ! Dit lijkt om stilistische redenen weinig waarschijnlijk. De vroegste lijkwadefiguur in dezelfde trant, maar nog zonder renaissanceomlijsting, is deze op de zerk van Pierre Noirot en dateert van omstreeks 1508²⁸.

2. Wij kunnen ook veronderstellen dat de zerk besteld werd in 1490 of kort na de dood van Christiaen de Plaet, waarbij enkel een band met het randschrift gegraveerd werd. Later, rond 1540 zou het middenveld aangevuld geweest zijn met een lijkwadefiguur in renaissanceomlijsting en cartouche met bijkomend graf-schrift.

Deze wijziging zou in opdracht van een dochter of familielid zijn uitgevoerd. In «Inventaire des chartes»²⁹ vonden wij de vermelding van een akte van verkoop en overdracht van een rente door Jan de Lannoy en Clara de Plaet, dochter van Christiaen. Deze akte dateert van 1493. Ook in «Bruges et le Franc»³⁰ blijkt dat Christiaen een dochter had.

Daar is zij de tweede vrouw van Jan Van de Velde. Deze hertrouwde na de dood van zijn eerste vrouw, Anne Pagant, rond 1510.

De cartouche op de lijkwadefiguur bevatte een graf-schrift. De

27. GMB, dl. III nr. 575, blz. 653.

28. GMB, dl. III nr. 422, blz. 447.

29. H. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaires des archives de la ville de Bruges, Inventaire des chartes*, dl. 6, blz. 382-383.

30. J. GAILLARD, *Bruges et le Franc*, dl. 3, blz. 376.

eerste letter is nog leesbaar nl. een «S» en restanten van andere letters laten de reconstructie toe van het eerste woord : «Spulture». Kan dit het grafschrift geweest zijn van de dochter Clara ?

3. We menen, met wat meer kans op zekerheid, een derde hypothese te kunnen vooruitschuiven. Het grafschrift bepaalt duidelijk dat Christiaen de Plaet begraven is «ten Duijnen». Het is dan ook hoogst eigenaardig dat een grafmonument voor hem en zijn reeds lang overleden echtgenote in de Sint-Gilliskerk wordt geplaatst. De dochter Clara zal waarschijnlijk een grafmonument hebben hernieuwd of gemaakt voor haar moeder, dat tegelijk de gedachtenis aan haar vader bevatte, maar wel specificerende dat hij in werkelijkheid begraven was «ten Duijnen». Wanneer kan Clara dit nieuwe grafmonument laten maken hebben ? Het is niet onwaarschijnlijk dat dit gebeurde ter gelegenheid van de stichting van een solemneel jaargetijde in het jaar 1530 : «Ter lavenesse vander ziele van joncvrauwe Jakemyne de Groote de dochter van Jacop de Groote t'voorseyts joncvr. Clairens joncvr. moeders ziele...» (Zie bijlage II). Dan wordt ook begrijpelijk waarom een vrouwelijke lijkwadefiguur afgebeeld staat op de zerk van Christiaen de Plaet. Deze afbeelding verwijst dan waarschijnlijk naar haar moeder, Jacquemijne de Groote. Het is echter ook mogelijk dat Clara dit jaargetijde stichtte om haar eigen rechten op deze begraafplaats te behouden. Dan zou de afbeelding eerder naar haarzelf verwijzen. Het grafschrift in de cartouche zou dan ook op haar betrekking hebben gehad.

In feite werd zij echter begraven in de St.-Annakerk. HS 17 deelt ons mee : «Onder een witte zarck voor den epistolare licht jonckvrauwe Clare de Plaet fa Christiaens wed^e van Jan Vande Velde fs Marcs die starf 1543 den 6en Sporcle». Ook HS 449 vermeldt het grafschrift met de twee wapens³¹. Het nieuwe grafschrift maakte dit uit de Sint-Gilliskerk overbodig.

31. Vande Velde : van sinopel met een keper van zilver en in het linkerschildhoofd een schelp van zilver ; de keper is beladen met een zespuntige ster van keel. — de Plaet : 1. zoals boven ; 2. van azuur met een keper van zilver, twee zespuntige sterren in het schildhoofd en een wassenaar aan de punt. (bemerkt dat het klaverblad op de keper niet werd weergegeven ; een fout van HS 449 ?)

Daarom werd het uitgewist met eerbiediging van de afbeelding. De grafzerk zoals hij er nu uitziet zou dus ontstaan zijn tussen 1530-1543.

Een tegenindicatie voor deze hypothese is het gebruik van Romeinse kapitaalletters zo korte tijd na het graveren van de versierde gotische letters op de lijst. Daarom blijft de mogelijkheid bestaan dat iemand anders dan Clara de Plaet verantwoordelijk is voor dit uitgewiste grafschrift op de cartouche.

We vonden echter geen enkele aanduiding om deze veronderstelling te staven noch om de uitwissing van het grafschrift begrijpelijk te maken.

V. De Onze-Lieve-Vrouwkapel en de vloerzerk van Jan de Plaet

De Sint-Gilliskerk was oorspronkelijk een kruiskerk, met smalle, lage zijbeuken. Links en rechts van het koor waren er twee zijkapellen. In de noordelijke koorkapel had de gilde der scheepsgezellen sedert 1446 een altaar waar ze haar diensten hield³². In 1471 - 1474 herbouwde men de twee koorkapellen. De gilde der «vrije scipmaats» en Jan de Plaet en echtgenote droegen veel bij tot de herbouw, inrichting en meubilering van deze nieuwe Onze Lieve Vrouwkapel, het huidige noordzijkoor³³. In 1473, nog voor de voltooiing van de bouwwerken overled Jacquemijne Macharis, echtgenote van Jan de Plaet. Zij kon dus nog niet begraven worden in de nieuwe Onze Lieve Vrouwkapel voor het altaar. Pas in 1476 verkrijgen de «vrye scipmaats» en Jan de Plaet het gebruik van de kapel. In dit akkoord van 22 oktober 1476 steekt dan ook een belangrijke clause die de grafconcessies regelt. Ze luidt als volgt: «de voorscreven plaetse van lande, van de voorscreven trappen upwaerts outaerewaerts ende rondomme den outaer om aldaer te maken al zulke sepulturen ende zaercke te legghen, als den voorscreven Jan ghelieven sal»³⁴. Uit hetzelfde akkoord blijkt

32. BPSG, Inleiding, blz. XII.

33. BPSG, blz. 160 met nota 4. Ook HS 17 vermeldt de weldaden van Jan de Plaet: «ende zijn fondateurs vande capelle, ende alle die vensters ghedaen maeken, andere cappen, casulen ende ornamenten».

34. Bijlage I.

dat er zeker drie graven werden gemaakt voor het altaar. Rechts lag de zerk van Jacob de Plaet en echtgenote, de ouders van Jan. In het midden voor het altaar lag de witte zerk met koper van Jan de Plaet en echtgenote Jacquemijne Macharis³⁵. De zerk van Christiaen de Plaet lag links³⁶. Hoewel hij niet bekend staat onder de weldoeners van de nieuwe Onze Lieve Vrouwekapel³⁷, toch heeft hij het voorrecht van een grafconcessie genoten dank zij zijn broer Jan³⁸.

Wanneer werd de vloerzerk met koper van Jan de Plaet op zijn plaats voor het altaar in de vloer gelegd? Heel waarschijnlijk kort na 1476, datum van de overeenkomst met de kerkraad. Hij liet het grafschrift aanbrengen, maar de datum van zijn overlijden kon nog niet ingevuld worden. Toen Jan in 1486 stierf werd de datum ook niet ingevuld (wat meer voorkwam)³⁹.

Om dit tekort aan te vullen werd er een koperen tekstplaat met gotische letters gegraveerd en geplaatst tegen een muur⁴⁰.

Deze tekstplaat bevindt zich sedert 1927 in het museum van de kathedraal (Afb. 3). Dr. V. Vermeersch uit het vermoeden dat het hier om dezelfde Jan de Plaet kan gaan⁴¹. Dit vermoeden wordt zekerheid, wanneer wij de tekst van de koperplaat vergelijken met de akte van 22 oktober 1476 en met het grafschrift ons overgeleverd door HS 17 en HS 1654. De overeenkomst van 22 oktober 1476 spreekt van: «... Jan de Plaet Jacopssone hostelier

35. HS 17 f° 79 v°.

36. HS 17 f° 79 v°.

37. De «westvlaamse inventaris» vergist zich hier.

38. Volgens Bruges et le Franc, a.w. dl. III, blz. 376 en ook volgens Weale, a.w. blz. 26, nota 9, was Jan de Plaet ook een belangrijk ambtenaar in de stad Brugge. Schatbewaarder in 1463, 1464, 1477, 1478, 1479, 1480, 1481, 1482; schepen in 1468. Hij was ook kerkmeester van de St.-Gilliskerk in 1462 (Cartularium van de dis. R.A. Brugge; nr. 343: lening van 330 Rijnse guldens aan de kerk door de dis) in 1465, 1466 en 1468 (Cartularium van de kerk. R.A. Brugge; nr. 27, f° 1 r°, f° 1 r°, f° 3 r°, f° 4 r°).

39. Voorbeelden van niet ingevulde overlijdensdatum: zie GMB, dl. 2 nr. 169-175.

40. GMB dl. 2, nr. 329, Pl. 156. Zie afbeelding 2 in dit artikel.

41. GMB dl. 2, nr. 329.

Koperen plaat van Jan de Plaet (†1486), in de Sint-Salvatorskathedraal.
(Wrijselopname R. Van Belle, 1974).

ende makelare...». De tekst van de koperplaat luidt als volgt : «hier leghet jan de plaet.f.jacobs/hostelier ende makelare binnē der/stede van Brugghe die staerf int/jaer .M.CCC.LXXXVI.dē. XXVen.in.decēber».

HS 449 geeft de volgende tekst weer : «op een witten steen bij de voorgaende (nl. deze van Christiaen de Plaet), zijnde al het koper al uytgevallen : hier leghet Jan de Plaet fs Jacobs hostelier en makelaere binnen der stede van Brugghe, starf a^o 14... hier leghet joncvr Jacquemyne fa Pieter Macharis Jan de Plaets wijf was, die starf int jaer 1473 den laesten dagh van october»⁴².

HS 17 is nog vollediger : «Inde capelle op die noordtzijde nefens de choor voor den outaer onder een witte zarck met motaal licht Jan de Plaet fs Jacobs, die starf 1486 den 26en december. Ende joncvrauwe Jaecquemijne fa Pieter Macharis, zijn wijf die starf 1473 den laetsten october»⁴³.

HS 1654 neemt dit grafschrift over maar Kerckhof noteert bovenaan : «hostelier ende makelare binnen der stede van Brugge»⁴⁴.

Bij de vergelijkende lezing kunnen wij direct een aantal opmerkingen maken. Het valt op dat HS 449 de sterfdatum niet ingevuld heeft. Over de toestand van de zerk noteert hij : «het koper al uytgevallen».

Wij kunnen ons niet ontdoen van de indruk dat de Hooghe een grafschrift van een stenen zerk heeft gecopieerd. Deze zerk was versierd met koper, bijvoorbeeld met gegraveerde figuren (?) en wapenschilden. Indien het grafschrift op een koperen plaat of lijst was gegraveerd, kon de auteur dit grafschrift niet gezien hebben daar het reeds verdwenen was. Anderzijds, had hij de koperen plaat, nu in het museum van Sint-Salvators bewaard, gezien, dan zou hij de sterfdatum van Jan de Plaet weergegeven hebben. Maar deze plaat vermeldt het grafschrift van de echtgenote niet.

42. HS 449 dl. 3, blz. 122.

43. HS 17, f° 79 v°. Wapen van Jacquemijne Macharis volgens dit HS : «dasur à la bende d'argent met drye roo eenchoorenkens».

44. HS 1654, f° 176 v°.

Heeft hij het grafschrift van een andere auteur afgeschreven? Waarschijnlijk niet. HS 17 vermeldt het volledige grafschrift met de sterfdatum erop: 26 (!) december 1486.

Wij denken daarom eerder dat er op de zerk zelf een grafschrift was gebeiteld.

Wat dan met de koperen plaat in het museum van Sint-Salvators? De geringe sleet (eerder corrosie) en de aard van de plaat, nl. een kleine rechthoekige plaat laat vermoeden dat het een muurplaat was.

Deze muurplaat werd waarschijnlijk vervaardigd en na de dood van Jan de Plaet bevestigd in de kapel van de «vrye scipmaats». Het loskomen van de plaat, of het bouwen van een nieuw barokaltaar of het plaatsen of verschuiven der houten lambrizing kunnen aanleidingen geweest zijn om de plaat over te brengen naar een bergplaats in de kerk. Toen de Hooghe zijn grafschriftenverzameling aanlegde vond hij dan ook de sterfdatum niet terug van Jan de Plaet. In 1927 was de plaat in het museum van Sint-Salvators. Wie ze overbracht is niet bekend, maar zeker is dat de persoon die erop vermeld wordt één en dezelfde Jan de Plaet is als deze van de grafzerk: «hostelier ende makelare binnen der stede van Brugghe»

Wat gebeurde er met zijn grafzerk?

«Een Westvlaamse inventaris» zegt ons daarover het volgende:⁴⁵

«eenen merkweerdigen grafsteen die in het korte de geheugenis bevat van verscheijde al oude zerken die in het vernieuwen van den kerkvloer, beschadigt zijnde, niet meer hebben konnen geplaatst worden». De bovenkerk werd inderdaad hervloerd in 1823⁴⁶. Sommige grafschriften werden herkapt op nieuwe marmereen platen. Sommige zerken werden verlegd naar de benedenkerk, andere verdwenen onder de nieuwe vloer⁴⁷. De nakomelin-

45. Westvlaamse inventaris. St.-Gilliskerk, blz. 23, nr. 31.

46. BPSG, blz. 338.

47. Kon. Instit. Kunstparimonium. St.-Gilliskerk Brugge foto E 38348.

Foto genomen door een amateur tijdens de graafwerken voor de nieuwe verwarmingskanalen in 1967. Hieruit blijkt dat de nieuwe vloer boven de oude gelegd werd. Er kunnen dus nog heel wat waardevolle zerken onder het huidig vloerniveau bewaard zijn.

gen van de familie de Plaet lieten toen de grafschriften van Jan en Christiaen de Plaet op een nieuwe witmarmeren plaat kappen.

De grafschriften zijn redelijk getrouw weergegeven, zelfs de sterfdatum van Jan de Plaet is correct (25 december). Onderaan staat de vermelding :

«Ten jaere 1823 zijn dese oude grafschriften hier geleghen hebbende vernieuwt door de afstammelingen van den voornoemden heer Christiaen de Plaet».

Wat er verder gebeurde met deze grafplaat vertelt ons weer Rembry⁴⁸.

In 50 jaar tijd was het grafschrift en het wapen van Jan de Plaet omtrent volledig afgesleten. Om de herinnering aan deze weldoener van de kerk levend te houden plaatste men in 1857 zijn wapen in een van de glasramen van het noordzijkoor. John Sutton was de milde schenker en Bethune de ontwerper.

In 1968 werden de glasramen vervangen door klaar glas in lood. Waarom werd het wapen van Jan de Plaet niet teruggeplaatst ?

De marmeren grafplaat van 1823 is intussen nog verder afgesleten. Zij ligt voor de ingang deur van de kommuniebank in het noordzijkoor.

Er resten nog enkele letterbeentjes van het grafschrift en nog enkele lijnen van een wapenschild. Niets verslijt sneller dan de hardste steen.

Besluit

In deze bladzijden konden wij de bijna vergeten vloerzerk van Christiaen de Plaet en de koperen tekstplaat van zijn broer Jan wat meer in het licht stellen. Rembry, Weale en Vermeersch wezen ons de weg.

In de loop van onze opzoekingen is het ons opgevallen hoeveel materiaal geruisloos verdwijnt of verloren gaat. Nochtans zijn grafmonumenten zeer belangrijk voor de studie van onze kerken. Stenen zijn feiten ! zegt het spreekwoord. Maar zelfs de hardste

48. BPSG, blz. 569-570, nota 4.

steen is niet bestand tegen de sleet veroorzaakt door kerkbezoekers, of tegen de breekijzers van werklieden of van zorgeloze restaurateurs.

Moge deze bijdrage wat meer aandacht vestigen op deze belangrijke sporen van ons kerkelijk verleden. Maatregelen ter bescherming dringen zich op voor de nog overblijvende grafmonumenten. De tijd dringt.

BIJLAGE I

Rijksarchief Brugge (St.-Gilliskerk) nr. 27 Cartularium van de St.-Gilliskerk f° 138 v°-141v^o

Wy Johannes de Man, priester, prochiepape vander kerke van Sint Gillis, binnen Brugghe, Pieter Ruebins, Gillis Blaublomme, Andries Houtmaert ende Lodewyc Laris, kercmeesters vander voorseide kerke, ghedinckende overziende ende merkende de grote duechden ende profyten de welke Jan de Plaet Jacobssone, hostelier ende makelare binnen der vorseider stede van Brugghe ende joncfrauwe Jakemine zin wyf, Pieter Macharis dochter, in tyden verleden ghedaen hebben der vorseider kerke van Sint-Gillis ende speciallic ande nieuwe capelle van Onser Vrouwen, staende ande noordzyde vanden hoghen choor der vorseide kerken, als van te doen hoghen den vloer vander vorseider capelle, te doen paveerne ende rysene met trappen der zelve capelle, den outaer van Onser Vrouwen inde vorseide capelle te doen maken ende al dat te outare dient ende toebehoort de zelve capelle ende outaer te doen wyen, alle de glaze veynstren inde vorseide capelle te doen maken, de dueren ten westhende den doxael, daerenboven de dueren zomen vander capelle gaet inden hoghen choor, den wiewatersteen staende beneden ande trappen inde vorseide capelle, alle de scilderyen binnen der zelve capelle, der bruden zittens, de siegen boven den trappen commende rondomme de vorseiden outaer, des helichs sacraments hus met datter omtrent es ende generalic al tguene vander reparacien ende verchieringhen daer de waepens ende maerken vanden vorseiden Jan de plaet ende van joncfrauwe Jakemine ziner vorseide wive, an staen te hueren groten ende zwaren costen, ende ooc up hopen van meer duechden der vorseider kerke byden zelven jan de plaet ghedaen te worden, soo hebben wy prochiepape ende kercmeesters vorseid over ons ende over onse naercommers als prochiepape ende kercmeesters gheconsenteert ende al noch consenteere by desen jeghenwoordighen

brieven, den vorseiden Jan de Plaet joncfrauwe Jacquemine zinen wive vorseid, huerlieden naercommers, vrienden ende maghen ende meester Symoen vander Kerrest, metgaders den vryen sciplieden ende scipmaets vander stede van Brugghe alzo wel de vrouwen als de mannen van nu voort an ten ewighen daghen rustelic ende paisivelic te laten ende te doen ghebruken de vorseide capelle van Onser Vrouwen, alsoo zy nu staet vanden trappen uppe waerts metten siegen outaer ende al dat daer toe dienst of dienen zal zonder enich veranderen of laten veranderen ten ware by den vorseiden Jan de Plaet by zinen naercommers ende vryen sciplieden ende scipmaets vorseid metgaders eendrachticheit van ons prochiepape ende kercmeesters die nu zyn of in toecommende tyden wesen zullen, welke vorseide trappen strecken duer de middel vander vorseide capelle vanden middel pilaer staende tusschen der vorseide capelle ende heeft choor tot den muer ande noordzyde vander zelve capelle wel verstaende dat de prochianen by dien niet vervreynt zullen wesen vander vorseide capelle maer altyts daer inne moghen commen gaen, staen ende zitten omme den dienst Gods te horen of zelve dienst te doen doene den vorseide Jan de Plaet zinen wive huerlieden naercommers vrienden ende maghen of vryen sciplieden ende scipmaets vorseid niet belettende, ende zal de zelve Jan de Plaet meester Symoen vander Kerrest joncvrauwe Jakemine zyn wyf Jan de Plaets vorseide dochter huerlieder leven lanc gheduerende ende naer hemlieden thoudste hoir van hemlieden commende ende de deken vande vorseide vryen sciplieden ende scipmaets of wient den zelve deken ghelieven sal elc eenen slotel moghen hebben, diemen toter westduere vander vorseide capelle omme daer inne te commene ende uute te gane tallen redeliken tyden dies zoo worden de vorseide vrye sciplieden ende scipmaets ghehouden teewighen daghen te re.. p te houdene de vorseide capelle als vande zesse glase veynstren doxael dueren siege der bruyt zittens den outaer ende alle de ornamenten ende juweelen daertoe dienende te hueren kosten. Voorts zoo consenteren wy prochiepape ende kercmeesters vorseid over ons ende over onse naercommers den vorseiden Jan de Plaet, joncfrauwe Jaequemine zinen wive vorseid ende haerlieder naercommers de vorseide plaetse van lande vanden vorseiden trappen up waerts ten outare waerts ende rondomme den outaer omme al daer te maken al sulke sepulturen ende zaerke te legghen als den vorseiden Jan ghelieven sal, behoudens datmen inde sepulture van Jan de Plaet vorseid ende van joncfrauwe Jaequemine zinen vorseide wive nu liggheende inden middel vander vorseide plaetse voor den outaer naer den vorseide Jan niemand sal laten begraven noch hoir noch aeldinc noch den zaerk noch gheschrifte sal laten verlegghen of veranderen inder ghelycke zoo en sal men niemand van nu voort an begraven inde sepulture van Jacob de Plaet ende joncfrauwe Margriete zins wive svorseide Jan de Plaet vader ende moeder liggheende ande zuudzyde

vande vorseide sepulture van Jan de Plaet ende van joncfrauwe Jake- mine, zinen vorseide wive, noch die laten veranderen ende eist dat zo ghesbiet dat meester Symon vander Kerrest ende joncfrauwe Jakemine zins wyf vorseid svorseide Jan de Plaets dochter huerliedier sepulture kiezen inde vorseide plaetse daert hemlieden ghelieven sal.

Behoudens de vorseide twee sepulturen zoo en sal men ooc naer hem- lieden ende naer huerlieden kinderen niemant daer inne begraven in toecommende tyd, noch den zaerk of gheschrifte laten veranderen maer inde ander sepulture zal men moghen begraven Christiaen de plaet, broeder vanden vorseide Jan de plaet, alle de naercommers vanden vorseide Jan de plaet, van joncfrauwe Jaequemine zinen vorseide wive, de naercommers vanden vorseide meester Symoen vander Kerrest ende van joncfrauwe Jaequemine, zinen vorseide wive, zonder der kerke yet daerof te gheven, maer elc sal zin graf ende sepulture moghen doen maken ten minsten costen dat hy can ende mach. Voort zoo beloven wy prochiepape ende kercmeesters vorseid over ons ende over onse naercommers den vorseide Jan de Plaet, joncfrauwe Jakemine, zinen vorseide wive ende haerliedier naercommers ten ewighen tyden te laten ende doen ghebruken twee zittens inde vorseide capelle, wanof teen staet ten zuudwesthoucke vander vorseide capelle ande zuudzyde van- der westduere ende tander anden middel pilaer, tusschen der vorseide capelle ende hooch choir ende boven dien noch een zittens eewelike ende ervelike gheduerende staende ande noordzyde vander vorseide capelle benden ande trappen commende metten oosthende tot an de siegen staende boven den vorseide trappen ende dat ten oorboire van- den bruiden van vrouwen hueren kercganc doende ende vanden vrouwen commende ter uitvaerd ende offerande vanden dooden ende waert datter yemant int vorseide zittens stonde of zate ten tyden dat de vorseide bruiden vrouwen vanden overledenen of kercganghen int vorseide zittens commen zoude ende die binnen waren niet rumen wilden zo zal de roedragher tvorseide zittens doen rumen. Noch bovenal dat voorscreven staet, zoo beloven wy prochiepape ende kercmeesters vorseid, over ons ende over onse naercommers, te re .. p te houden ten ewighen daghen ende te repareren up date van nooden ware tvorseide helichs sacraments huus ten costen vander vorseide kerke ende waert zo dat gheviele dat niet en moete dat wy prochiepape ende kercmees- ters die nu zyn, of in toecomende tyden wesen sullen, in eenich point of article voorscreven ghebreckelic vonden waren by den vorseide Jan by zine naercommers of by den vryen sciplieden ende scipmaats, soo conse- nteeren wy ende willecueren nu als dan over ons ende over onse naercommers als prochiepape ende kercmeesters te verbuerne ende ter stont up te legghene in ghereeden penninghen over elc point oft article daer tghebrec in vonden wort also dickens ende menich waerven alst ghesbiet de somme van vive pond groten wanof deene helt zal hebben

myn heere de bisscop van Doornike ende dander helt zal worden ghe-deelt in tween wanof de vorseide Jan de naercommers van hem ende van zinen vorseide wive zullen hebben deene helt ende dander helt sullen hebben de vorseide vrye sciplieden ende scipmaets Ende waert dat zoo ghevele in toecommende tyden dat er geen hoir of naercommers en waren vanden vorseiden Jan ende zinen wive, zoo zullen danne heffen ende ontfanghen de vorseide heltsceede vander gheheelder boete van v lb groten, de zelve vrye sciplieden ende scipmaets daer inne verbindende al tgoed vader vorseide kerke voorooghen ende toecommende ons ende onse naercommers als prochiepape ende kercmeesters van al dat voorsreven staet stellende ter justicie ende bedwinghenesse van allen jugen gheestelic ende werlic zonder fraude of malengien Ende omme dat dese voorsrevene zaken van pointe te pointe inder manieren dat vorseid es wel ende duechdelike ten eewighen daghen ghedaen ende onderhouden zouden zyn, soo hebben wy prochiepape ende kercmeesters vorseid dese kennis uuthanghende ghezeghelt al vooren met onsen propren zeghelen.

Ende ter meerder ver zekerheit ter begherte van Jan de Plaet vorseid ende bede van ons prochiepape ende kercmeesters vorseid, so hebben wy Jacob Fiennes (?), Adriaan de Muer, Willem Houtmaert ende Jan van Bouchoute, dischmeesters vander zelve kerke, ooc dese voorooghen brieven ghezeghelt met onse zeghelen Ende es te wetene dat hier of zyn drie ghelyke brieven alleens tinhoudende wanof den eenen sal hebben de vorseide Jan de Plaet ende naer hem zine naercommers ende den anderen de vorseide vrye sciplieden ende scipmaets ende den derden sal bliven der vorseide kerken.

Dit was ghedaen int jaer ons heeren als men screef dusentich vierhondert ende zesse ende tseventich, up den twee ende twintichsten dach van october.

BIJLAGE II

Rijksarchief Brugge (Sint-Gilliskerk) nr 343 Cartularium van den dis^o II^c I.

Copie vanden lettren van verbande vande fondatie van joncvrauwe Clare de Plaet weduwe van Jan vanden Velde

Wy Adriaen vanden Velde, Jan Draek, Maertin Behaghel ende Lyon de Valcke dischmeesters vanden aermen schamelen huusweken binder prochie van St.-Gillis in Brugghe in desen tyden ; doen te wetene allen den ghuenen die dese lettren zullen zien of hooren lesen, hoe dat joncvrauwe Clare de Plaet weduwe van Jan vanden Velde uut goeder jonste, devotie, herte, ende menighe hebbende de goddelicke diensten te vermeerseene ende den aermen te secoursene van tghuent die haer van

Gode almachtich tydelic verleent mach wesen in deser weerelt. Heift ghefondeert binnen der voirnoemde kercke van St.-Gillis nu ende ten eeuwewghen daghen eeuwelic ende ernelic gheduerende, ten love ende werdicheyt vander helegher Drievuldicheyt, der reynder ende zuver moeder der maghet Maria ende alle Godts lieve helegghen. Ter lavenesse vander ziele van joncvrouwe Jakemyne de Groote de dochter van Jacob de Groote t'voorseyts joncvr. Clairens joncvr. moeders ziele, haer voorders ende alle gheloveghe zielen.

Een solempneel jaerghetyde met commendatien, met eenen zynghender messe van Requiem met dyaken ende subdyaken ende met vullen choore. Voort metten grooten gheluude ter vigelie met drie lessen ende sanderdaechs ter voornomde messe. Voort te gane ten grave vander voornomde joncvrouwe Jakemyne de Groote met eender cappe al ghegherwet met ghewijden watere ende wieroocke ende aldaer te lesene miserere mei Deus ende de profundis metter collecten daertoe dienende.

Voort te leveren een pont nieuwe offerkeersen ende vier stallichten ten grave ende die te doen barnen *naer costume ende emmer alsoemen pleicht over de ziele van zalegher memorie Jan de Plaet tvoornomde joncvr. Jakemyne oem pleicht te doene.*

Voor al twelcke wij dischmeesters voirseyt ghehouden zyn die vanden commune vander kercke jaerlicx te besorghene de somme van v sch. gr. omme die by die vanden selven commune te smaldeelen ende elcken zyn part ende portie te gheven ende te besorghen. Voort te becleeden telcken daghe van elc jaerghetyde inde voornomde kercke eenen disch van xxx provenden, elcke provende weert zynde iiiii groote vlaemsch in broodt, in buetere ofte in ghelde ; omme die ghedistribueirt ende ghe-deelt te wordene den aermen vander voorn. prochie omme de minne Godts beddevast liggheende ende andere meest nootd hebbende. Ende zullen de voorn. dischmeesters nu ofte naermals wesende vanden voorn. xxx teekenen hebben de xviii teekenen omme die te distribueren den voorn. aermen vander voirseyde prochie ende twee teekenen de scipmaets ende dander xen teekenen zal hebben de voorn. joncvr. Clare haer leven lanc gheduerende ende naer haer overlyden touste apparenste hoir binnen deser stede wuenende ende residerende. Ende dies werden wy, dischmeesters voirseyt de xen teekenen ghehouden by onsen dischnape der voornomde joncvrouwe ofte haere vrienden sdaechs te vooren die te besorghene ende te zendene.

Ende hiertoe zyn ghestelt als toezyenders vanden voorn. fondatien een deeken ende eedt vanden scipmaets die voor haerlieder moyte ende travail hebben zullen ten coste ende ten laste vanden voorn. dissche xii gr. ende twee teekens dies werden de voirs. deken ende eedt ghehouden te comen offren ter messe vanden voorn. jaerghetyde upde verbuerte van xii gr. voirseyt ende ii teekens de welcken men in dat gheval den

aermen vander voorn. prochie distribueeren zal omme de minne de minne Godts. Ende zal t'1e jaerghetyde wesen daer de voorn. dischs inne ghehouden werdt thueren laste te doen doene den xxn daghe van september in elck jaer, twee daghen daervooren ofte daernaer alsoot inde voorn. kercke best passen zal. *Omme dewelcke jarelicx ende disschen met diesser anneeleeft in alle zyne pointen ende conditien vooren verhaelt te vulcommen ende te doen onderhoudene, de voorn. joncvr. Clare den voorn. dischmeesters ghegheven heift in goeden, ghereeden ghevalueerden ghelde, de somme xix £ iiiii schell. grooten vlaemscher munte omme daarmede te coopen xvi schell. gr. tsjaers den penninck xx iiiien. De welcke voorn. somme van xix £ iiiii sch. gr. wy dischmeesters voirseyt kennen die vanden voorn. joncvrauwe Clare ontfacen thebbene. Ende wy dischmeesters voorn. over ons ende onsliden naercommers die dischmeesters van de voorn. kercke in toecommenden tyden zyn zullen, beloven by desen onsen lettren, wel ende ghetrauwelicke ten eeuweghen daghen de voorn. fondatie met alle zyne pointen ende conditien te onderhoudene ende te doen onderhoudene ende te vulcommene ende de voorn. joncvrauwe Clare, haer hoirs ende naercommers te onlastene, nu ende in toecommende tyden van zulcken amortisatie, die thaeren laste ter cause van deser fondatie zoude mueghe commen. Verbindende hierinne ons ende onsliden naercommers alle t'voorn. dischs goeden, muble ende inmuble present ende toecommende, zo waer dat zy ghestaen ende ghelegghen zyn binnen ofte buten den schependomme van brugge, al zonde fraude ofte argelist. Ende hierof zyn ghemaect twee brieven van verbande van eenen inhouden, daerof mer voorn. joncvr. ofte vrienden van haer den eenen hebben, ende de voorn. deken ende heet als toezinder den anderen. *In kennessen ende oorconsepe van welcken dinghen, zo hebben wy dischmeestes voirseyt over ons ende onsliden naercommers, ter eeuwegher ghedinckenesse dese lettren ghedaen zeeghelen metten zeeghelen van elcken van onsliden uuthanghende. Den sviii n in jullet vyfhondert ende dertich.**